Nota archeologie

Zutendaal (Wiemesmeer), Kattevennerweg

DEEL II: Programma van maatregelen

Projectcode: 2020D165

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

HAAST bvba

Verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., JANSSEN, J., (2020), Zutendaal (Wiemesmeer), Kattevennerweg, nota archeologie, Haast-rapport 2020-15, D/2020/12654/15

Rik van de Konijnenburg - Grauwe Torenwal 6/00/1 - B-3960 Bree (BE) - Mob. 0496 209 018
e-mail: rik.vandekonijnenburg@telenet.be

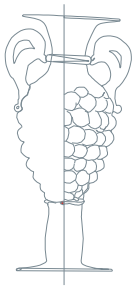
© 2020 HAAST bvba, *Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree*

Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)
Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2020/12654/15

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

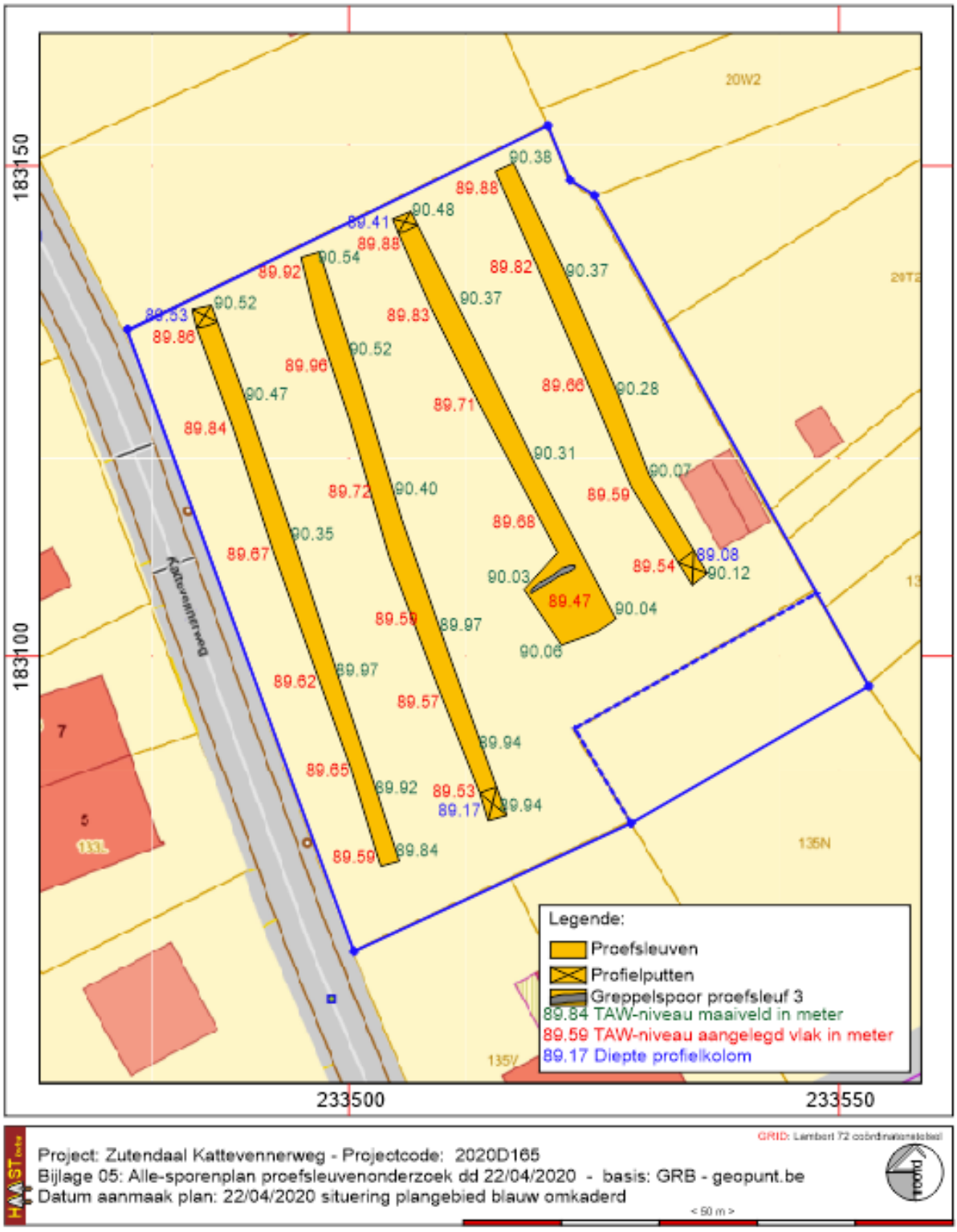

COVERFOTO: panoramisch beeld van de site genomen van zuid naar noord (proefsleuven 3 en 4)

INHOUD

1. Beschrijvend gedeelte
2. Bouwprogramma
3. Resultaten voorafgaand archeologisch onderzoek
4. Assessment van het terrein
5. Gemotiveerd advies
6. Figurenlijst

Fig. 1: Alle-sporenplan projectcode 2020D165, Zutendaal (Wiemesmeer) - Kattevennerweg

1. Beschrijvend gedeelte

Administratieve gegevens

Projectcode:	2020D165
Naam erkende archeoloog:	Rik van de Konijnenburg
Erkenningsnummer:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatiegegevens:	zie gegevens archeologienota: https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/12744
Lambertcoordinaten onderzoeksgebied:	zie gegevens archeologienota: https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/12744
Kadastergegevens:	zie gegevens archeologienota: https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/12744
Topografische kaart:	zie gegevens archeologienota: https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/12744
Alle betrokken actoren:	Rik van de Konijnenburg (erkend archeoloog), Joan Janssen (archeoloog),
Betrokken personen buiten het project:	/
Contact:	Rik.vandekonijnenburg@telenet.be, 0496 209 018

2. Bouwprogramma

Het perceel Zutendaal 1B135w en het noordelijke deel van perceel 1B135n zal worden verkaveld in 5 bouwloten voor tweemaal woningen in halfopen bebouwing op de loten 1 en 2 en 4 en 5 en één vrijstaande woning op lot 3. Er wordt geen wegenis aangelegd; de woningen palen aan de Kattevennerweg waar ook alle nutseidingen aanwezig zijn. De huisaansluitingen zullen gebeuren via de voorzijde van de woningen, aansluitend op de nutsleidingen aan de Kattevennerweg.
De bouwloten hebben als oppervlakten:
Lot 1: 589 m²
Lot 2: 597 m²
Lot 3: 937 m²
Lot 4: 658 m²
Lot 5: 688 m²
Totaal: 3469 m²

3. Resultaten voorafgaand archeologisch onderzoek

Afweging noodzaak verder onderzoek

In eerste instantie wordt nagegaan of een verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem noodzakelijk is, omdat de opsporing van archeologische sites bij voorkeur gebeurt via een zo miniem mogelijke verstoring van de bodem. Indien het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem de afwezigheid van een archeologische site niet kan staven, wordt overgegaan naar een vooronderzoek met ingreep in de bodem. In geval de aanwezigheid van een archeologische site wordt bevestigd,

dient men te proberen die *in situ* te bewaren. Indien dit niet mogelijk is, dient men over te gaan tot een opgraving.

Advies:

Besluit uit het verslag van het bureauonderzoek (archeologienota ID12744):

Binnen het projectgebied zijn er tot heden geen archeologische onderzoeken gebeurd noch vondstmeldingen bekend. Uit de historisch - cartografische bronnen is af te leiden dat het projectgebied minstens tot de 18de eeuw, zelfs tot heden, deel uitmaakte van heide en weidegebieden rondom de dorpskern van Wiemesmeer, deelgemeente van Zutendaal. Er zijn geen vondstlocaties bekend in de wijde omgeving van het projectgebied. De archeologische verwachting moet derhalve ingeschat worden op basis van landschappelijke kenmerken. De afwezigheid van water in de nabijheid van het projectgebied maakt het terrein niet interessant voor het opslaan van een (semi-) nomadisch kamp zoals gebruikelijk was in de steentijd en metaaltijden. De vroege, meer sedentaire nederzettigen uit de vroege historische perioden, Romeinse Tijd, Middeleeuwen, waren ook in de buurt van water aangezien dit een levensnoodzakelijkheid is om te kunnen overleven enerzijds, anderzijds om aan landbouw te kunnen doen. De droge, schrale zandgrond leent zich eveneens niet voor landbouwactiviteit. Het terrein, gekarteerd op de bodemkaart van België als Zbft, is in het bijhorend verklarend boekje beschreven als volgt: Onder bos is de bovengrond heterogeen en humusarm (. . . 1). Onder akkerland heeft men een dikkere humuslaag (. . . 2), terwijl de dikke humuslaag (. . . 3) de betere droge zandgronden vertegenwoordigt. Het zijn arme gronden, veelal bebost met naaldhout (Pinus, Picea, Larix). Op de betere akkerlandpercelen teelde men rogge, soms aardappelen, thans vooral maïs. Met andere woorden, het projectgebied en de (wijde) omgeving is niet echt aantrekkelijk als vestigingsplaats noch als landbouwgebied. Meer dan waarschijnlijk moet ook daarin de reden gezocht worden waarom het gebied pas in de 19de eeuw, misschien zelfs later, pas in cultuur genomen wordt. Hierbij dient opgemerkt dat er een wezenlijk verschil is tussen de intekening van de bebouwing en het landgebruik op de ferrariskaart met de intekening op de Vandermaelenkaart uit 1854. Dit wordt helemaal duidelijk op een gesynchroniseerd beeld gecapteerd van de website mapire.eu. Op de Ferrariskaart strekt het dorp Wiemesmeer (Hameau Wevels Moer) zich uit ten oosten van het projectgebied van noordwest naar zuidoost. Op de Vandermalenkaart uit 1854, 80 jaar later opgemeten, strekt het dorp Wemesmael zich eerder van zuidwest naar noordoost uit met vrij verspreide bebouwing. Op de ferrariskaart zijn weiden en akkers ingetekend ter hoogte van het projectgebied, op de Vandermaelenkaart zijn het heide- en beemdgebieden ter hoogte van het projectgebied.

Een tussentijdse opmeting zijn de kadastrale kaarten uit de periode 1812, het zogeheten Primitief Kadaster; Sutendael, terminé sur le terrain le 26 novembre 1812. Daarop is het dorp Wiemesmeer, Wimismael, eveneens ingetekend als een van zuidwest naar noordoost georiënteerd dorp met verspreide bebouwing .

Op de historische kaarten is er geen enkele aanwijzing voor bebouwing binnen het projectgebied tenzij op de Atlas der Buurtwegen een klein gebouwtje in de uiterste zuidwestelijke hoek van het projectgebied.

Dit betekent dat de archeologische verwachting eerder zeer laag moet ingeschat worden naar steentijdsites, laag naar sites uit de metaaltijden tot en met de Middeleeuwen en onbestaande wat betreft de periode Nieuwe Tijd tot heden. Daarom zal via het programma van maatregelen een beperkt archeologietraject voorgesteld worden.

Om al die redenen werd geadviseerd het terrein te onderwerpen aan een proefsleuvenonderzoek.

4. Assessment van het terrein

Er werden 4 proefsleuven aangelegd noordwest – zuidoost georiënteerd, conform de oriëntatie zoals voorgesteld in het programma van maatregelen toegevoegd aan archeologienota 12744. De proefsleuven werden aangelegd op een onderlinge afstand van 12,50 m. Proefsleuf 3 werd aan de zuidzijde uitgebreid met een kijkvenster.

In de proefsleuven werden geschrankt op de koppen profielputten aangelegd. De profielkolommen werden fotografisch geregistreerd en ter plekke beschreven.

Algemeen werd over het terrein een A/B/C profiel aangetroffen. De A – AP – horizont is gemiddeld tot 50 cm dik en "verdikt" van zuid naar noord. Dit heeft te maken met het feit dat dwars over het terrein een lichte vrij plotse helling zichtbaar is. In het zuidelijke deel is een gedeelte van de Ap-horizont in het verleden afgeschraapt. Die eerder onnatuurlijke, rechtlijnige scheiding ii hoogte is ook duidelijk afleesbaar van het digitaal hoogtemodel, terreinmodel 1m.

De Ap-horizont is in het noordelijke deel gemiddeld 30 cm dik, in het zuidelijke gedeelte gemiddeld 20 cm. Deze grijze tot donkergrijze redelijk humeuze horizont vertoont sporadisch bijmenging van grinden, is zwak siltig en fijnkorrelig.
Onder de Ap-horizont werd een verbrokkelde grijsbruine Bh/Bs horizont aangetroffen. Deze horizont is behoorlijk onregelmatig van dikte, is zwak siltig, zanderig, licht vochtig en vertoont sporadisch bijmenging van kleine en grovere grinden. Aan de basis komen sporen voor van lichte ijzeraanrijking. In profielkolom 1 (proefsleuf 1) is deze B-horizont gemiddeld 15 cm dik, in profielkolom 4 (proefsleuf 4) varieert de dikte van 18 tot 22 cm.

De Bh/Bs horizont vertoont een vrij "hobbelige" scheidingslijn met de C1-horizont mede veroorzaakt door talrijke sporen van bioturbatie, met name wortelwerking. De C1 is licht geel - geel, fijn, matig gesorteerd eolisch dekzand (Formatie van Wildert), zwak tot sterk grindig, zwak siltig zand. De dekzandafzettingen (Formatie van Wildert) zijn aangetroffen vanaf ca. 40 cm diepte tot ca. 90 cm diepte. De onderliggende C2 onderscheidt zich vooral van de C1 door de diep oranje kleur; roestverschijnselen. Deze afzettingen kunnen gerekend worden tot herwerkte Maasafzettingen. Het grind varieert in grootte van fijn grind tot zeer grof grind.

Sporen:

In alle proefsleuven werden sporen aangetroffen van boomwortels en boomkuilen. Het terrein was in de jaren 1960/1970 deel van een boomgaard zoals ook blijkt uit de luchtfoto's uit 1952 en 1971. De aanwezigheid van een – inmiddels gerooide – boomgaard is meteen de verklaring voor het grote aantal sporen van wortelwerking in de bodem en de bodemprofielen.

Enkel in proefsleuf 3, in het kijkvenster, werd een langwerpig greppelspoor aangetroffen, maar de vulling daarvan bestond uit een mengeling van Ap, B en C gronden. In geen enkele sleuf werden

archeologica aangetroffen noch archeologisch interessante sporen. Vanuit archeologisch oogpunt kan het terrein als “steriel” beschouwd worden. Derhalve beperken we het overzicht en de beschrijving van de proefsleuven tot een fotografisch overzicht van de aangelegde vlakken.

5. Gemotiveerd advies

Volgend op het bureauonderzoek (https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/12744) werd op het terrein aan de Kattevennerweg in Zutendaal (Wiemesmeer) een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd.

In geen enkele proefsleuf werden archeologische interessante artefacten of sporen aangetroffen. Mogelijk is de verklaring voor de afwezigheid van archeologische sporen te vinden in het feit dat het projectgebied te ver af gelegen was van natuurlijke waterbronnen, de relatief stenige ondergrond van het terrein waardoor de bodem moeilijk bewerkbaar is en de schrale grond.

Algemeen kan gesteld dat het terrein gelet op de afwezigheid van archeologisch interessante sporen en archeologica kan vrijgesteld worden van verder archeologisch onderzoek.

ADVIES: Op basis van de gegevens uit het archeologisch proefsleuvenonderzoek kan derhalve besloten worden dat het projectgebied geen resultaten zal opleveren wat betreft archeologische kennisvermeerdering. Het projectgebied kan daarom vrijgegeven worden van verder archeologisch onderzoek.

Dit ontslaat de aannemer/bouwheer echter niet van zijn verplichtingen.

De aannemer/uitvoerder van de werken is gehouden aan de meldingsplicht van archeologische vondsten. Deze melding van archeologische toevalsvondsten is wettelijk verplicht. De context zit vervat in artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

De vinder is verplicht om de vondst binnen de drie dagen te melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed en beschermt de vondst en haar vindplaats tot tien dagen na het vinden.

6. Lijst met afbeeldingen

COVERFOTO: panoramisch beeld van de site genomen van zuid naar noord (proefsleuven 3 en 4)

Fig. 1: Alle-sporenplan projectcode 2020D165, Zutendaal (Wiemesmeer) - Kattevennerweg